

archeologinių radinių aptikti nepavyko. Upės viduryje tirtame šurfe 5, 1,8–2 m gylyje nuo vandens paviršiaus aptiktas 14–22 cm storio neolito (2900–1800 m. pr. Kr.) archeologinis sluoksnis galbūt su pavieniais ankstesniais radiniais. Žvalgant upės dugne rasta keramikos, titnago, kaulo, medžio ir akmens radinių, datuojamų nuo ankstyvojo mezolito iki vidurinio geležies amžiaus. Upės dugne užfiksuotos 4 medinių kuolų sankaupos – žvejybinų užtvartų liekanos, kurios datuotos subneolitu, vėlyvučiu bronzos amžiumi, ankstyvučiu geležies ir viduriniu geležies amžiais. Iš viso Garnyje 2017–2021 m. rasta 614 vienetų (2,792 kg) keramikos fragmentų, iš kurių net 586 priklauso subneolito ir neolito porėtajai, 564 vienetai (1,706 kg) titnago dirbinių ir atliekų, 3 akmens ir 3 medžio dirbiniai, 734 vienetai (8,515 kg) gyvūnų kaulų, 6 žmogaus kaulų fragmentai. Garnio senovės gyvenvietė yra viena iš labai nedaugelio Lietuvos archeologinių radimviečių su upėje išlikusiu permirkusiu aliuvinės kilmės archeologiniu sluoksniu (kita – Kaltanėnų senovės gyvenvietė). Jai rekomenduota suteikti teisinę apsaugą.

The Investigation in the River Žeimena near Garnys Village

In 2021, the first professional archaeological investigation at Garnys site, (Švenčionys District, E Lithuania), which was discovered by scuba diver and amateur archaeologist Aldas Matiukas. One test pit was excavated on the Žeimena riverbed and another six on its banks, a total of 12 m². 23 boreholes were drilled to a depth of 1–3 m on the banks and in the bed. A visual survey was conducted along a roughly 100 m section (about 1000 m²) of the riverbed (Fig. 1). Test pit 1 on the river's right bank yielded a dry, unstratified, 70 cm thick archaeological layer with abundant Mesolithic – Neolithic finds, but no finds could be discovered

in the waterlogged alluvial layers on either bank. Test Pit 5 in the middle of the river (Fig. 2) revealed a 14–22 cm thick archaeological layer dating to the Neolithic (2900–1800 BC) at a depth of 1.8–2 m from the water's surface (Figs. 3–4). The underwater survey of the riverbed yielded ceramic, flint, bone, antler, wood, and stone finds dating from the Early Mesolithic to the Middle Iron Age (Figs. 5–6). In addition, 4 concentrations of wooden stakes, the remains of fishing fences dating to the Subneolithic, Late Bronze Age, Early Iron Age, and Middle Iron Age were identified on the riverbed. A total of 614 (2.792 kg) potsherds, 564 (1.706 kg) flint artefacts and pieces of debitage, 3 stone artefacts, 3 wooden artefacts, 734 (8.515 kg) animal bone fragments, and 6 human bone fragments were collected in the Garnys. This is one of very few Lithuanian archaeological sites with an archaeological layer of alluvial origin that has survived in a riverbed.

Elena Pranckėnaitė,
Rokas Kraniauskas,
Ingrida Čičiurkaitė,
Aldas Matiukas

Povandeniniai žvalgymai Pietų ir Rytų Lietuvoje

Nuo 1998 m. ieškoma povandeninių archeologinių objektų Lietuvos vidaus vandenyse. Išžvalgyta daugiau nei 80 ežerų, upių atkarpų. 2021 m. mokslinio archeologinių objektų pažinimo tikslais vykdyta naujų povandeninių archeologinių objektų paieška ir pirminis inventorizavimas Ignalinos, Lazdijų ir Švenčionių rajonų vidaus vandens telkiniuose: Baluošo (Ignalinos r.), Snaigyno (Lazdijų r.), Bėlio, Bėlaidžio, Sėtikio ežeruose ir Žeimenos upėje (Šven-

1 pav. Snaigyno ežero luotas. R. Kraniausko nuotr.

Fig. 1. The logboat in Lake Snaigynas.

2 pav. Bėlio ežero luoto dalis – stabilizavimo detalė.

R. Kraniausko nuotr.

Fig. 2. The logboat stabiliser in Lake Bėlys.

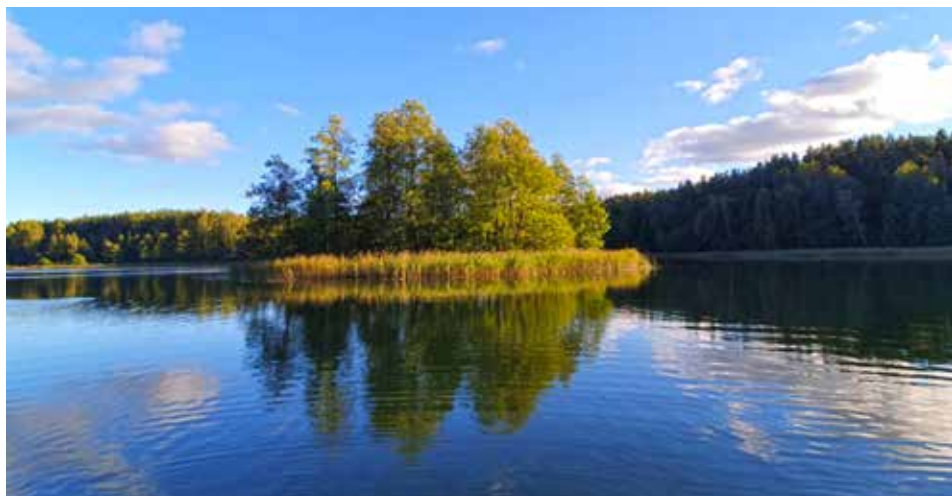
čionių r.). Žvalgymai vyko vidaus vandenų telkiniuose, tikrinant vietos gyventojų ir narų pateiktą informaciją apie galimus kultūros paveldo objektus po vandeniu. Dalis tyrimų vyko Švenčionių verslo ir turizmo informacijos centro projekto „Bėlio, Bėlaičio ir Sėtikio ežerų mikroregiono tyrimai ir pritaikymas kultūriniam turizmui“ rėmuose. Povandeniniai žvalgymai buvo atliekami dviem etapais. Pirmame etape pasitelktas šoninės apžvalgos sonaras, dirbantis 455 kHz dažniu. Juo skenuotas vandens telkinio dugnas, sonarinėse nuotraukose identifikuoti antropogeninės kilmės objektai. Antrame etape atlikti vizualiniai aptiktų objektų žvalgymai, foto ir aprašomoji dokumentacija, fiksuojami ir renkami, naudojant ir metalų iešiklį, archeologiniai radiniai.

Baluošo ežere (Ignalinos r.) ties Trainiškiu kaimu 7 m gylyje rasti 3 keramikos puodai, kuriuos perdavė naras A. Navickas. Puodai datuojami XVIII–XX a. ir susiję su ežero pakrantėse įsikūrusiais kaimais. Šiame ežere

3 pav. Bėlio ežero salos vaizdas iš PV.

E. Pranckėnaitės nuotr.

Fig. 3. The island in Lake Bėlys, as seen from the SW.

taip pat numatoma atlikti povandeninius žvalgymus.

Snaigyno ežero (Lazdijų r.) atkarpa žvalgyta 2000 m., iš viso 1,75 ha plotas ežero R pakrantėje. Įlankoje 2 m gylyje surasta suvirtusių ir sukaltų medinių kuolų, spėjamų žvejybos įrenginių, liekanų (LIIR, f. 1, b. 3302). 2021 m. Snaigyno ežere šoninės apžvalgos sonaru skenuota teritorija aplink didžiąją salą ir į R nuo jos, bendras apie 90 tūkst. m² dydžio plotas, vizualiai žvalgytas 6300 m² dydžio plotas. Prie salos V pakrantės 8 m gylyje inventorizuotas *luotas 1*. Luotas 4,49 m ilgio, 50–60 cm pločio, bortų aukštis siekia iki 25 cm. Luotas su 2 pertvaromis, jo priekyje – trapecijos formos rankena (1 pav.).

Bėlio ežere (Švenčionių r.) šoninės apžvalgos sonaru skenuotas visas 0,22 km² dydžio jo plotas. Vizualiai žvalgytos 15 m pločio pakrantės juostos palei ežero Š, V pakrantes ir teritorija aplink salą. Bendrai vizualiai po vandeniu išžvalgytas 123 tūkst. m² dydžio plotas. Š pakrantėje fiksuotos 2 luotų dalys – stabilizavimo detalė, tvirtinama iš šono (2 pav.), bei dumblu ir augmenija užnešto luoto korpuso dalis ir medinės konstrukcijos – ilgi rąstai su apdirbimo žymėmis. Žvalgytoje teritorijoje aplink salą (3 pav.) 1–3 m gylyje fiksuoti mediniai poliai, sukalti į salos šlaitą (4 pav.). Šioje teritorijoje taip pat rasta buitinės lipdytos keramikos šukių, perdegusių akmenų, angliukų. Manoma, kad šioje saloje galėjusi būti ežero gyvenvietė, pagal surastą keramiką datuojama ankstyvuoju metalų laikotarpiu (5 pav.). Vizualiai žvalgant ežerą surastos 3 peikėnos ir bučius, datuojami XX a., bei porcelianinis puodelis su rankena ir piešiniu – mėlyna valtelė (laivas), toluomoje 2 medžiai. Dugne užrašas „DELFT 49.“ Puodelis datuojamas 1600–1800 m. (6 pav.).

Bėlaičio ežere (Švenčionių r.) šoninės apžvalgos sonaru skenuotas visas 0,08 km² dydžio ežero plotas. Vizualiai žvalgytas plotas siekia

4 pav. Bėlio ežere surasto polio prie ežero salos vaizdas. R. Kraniausko nuotr.

Fig. 4. A wooden pile near the island in Lake Bėlys.

0 — 5 cm

5 pav. Bėlio ežero salos šlaite surastos keramikos fragmentai. E. Prancėnaitės nuotr.

Fig. 5. Potsherds discovered on the island's slope in Lake Bėlys.

0 — 5 cm

6 pav. 1600–1800 m. porcelianinis puodelis iš Bėlio ežero. E. Prancėnaitės nuotr.

Fig. 6. A 1600–1800 porcelain cup from Lake Bėlys.

165 tūkst. m². Ežero Š ir R dalyse fiksuoti keli žvejybiniai kuolai, o R ežero dalyje pastebėtas medinės šiuolaikinės valtys dugnas, Š dalyje – XX a. datuojamas bučius.

Sėtikio ežere (Švenčionių r.) šoninės apžvalgos sonaru skenuotas visas 0,13 km² dydžio ežero plotas, vizualiai žvalgytas plotas siekia 162 tūkst. m². Ežero P ir V pakrantėse fiksuotos žvejybinių kuolų vietos, Š krante surasta puodynė su ąsa, datuojama XVII–XVIII a. (7 pav.), o ežero ŠR krante, Žeimenėlės upelio ištakose aptikta buvusio tilto polių liekanų, kurių datavimas neaiškus.

Žeimenos upės atskiros atkarpos žvalgytos 2018–2019 m. 2018 m. surastas luotas ir įvairaus laikotarpio (I tūkst. pabaiga – XVIII a.) buitinės keramikos fragmentų (*ALT 2018 metais*, 2019, p. 619–621), 2019 m. ties Rimkų kaimu rasta sielių plukdymo vieta, kurioje XVI (XV?)–XX a. vykdyta su miškininkyste susijusi veikla. Žeimenos upės atkarpose ties Baltadvario ir Garnio kaimais bei Pabrade rasta pavienių plačiu laikotarpiu datuojamų radinių (*ALT 2019 metais*, 2020, p. 499–501). 2020 m. Žeimenos upėje ties Šakališkėmis, P kaimo pakraštyje vizualiai žvalgytas apie 1000 m² dydžio plotas. Ties P pakrante surasta buitinės keramikos fragmentų, datuojamų XVIII–XX a. Upės atkarpoje Kaltanėnų miestelyje vizualiai žvalgytas

apie 1800 m² dydžio plotas, dauboje, 1,5–2 m gylyje surinkta suplautų archeologinių radinių, datuojamų XVII a. pabaiga – XX a., sietinų su nuo XVII a. upės pakrantėje įkurta bažnyčia ir vienuolynu (*ATL 2020 metais*, 2021, p. 656–659).

2021 m. Žeimenos upėje ties Liūline (Švenčionių r.) 1–2 m gylyje rasta buitinės keramikos šukių ir indų dalių, kurias perdavė naras A. Matiukas. Surasti buitinės keramikos fragmentai datuojami XVII–XIX a. Šioje Žeimenos vietoje artimiausiu metu numatoma atlikti povandeninius žvalgymus.

Bėlio ežere tyrimus numatoma tęsti ir 2022 m.

Underwater Surveys in South and East Lithuania

In 2021, a search was conducted for new underwater archaeological objects with the aim of recognising them scientifically and the first inventory in the following interior bodies of waters was made: Lakes Snaigynas (Lazdijai District), Bėlys, Bėlaitis, Sėtikis (Švenčionys District), and Baluošas (Ignalina District) and the River Žeimena (Švenčionys District). Logboat no. 1 (4.49 m long, 0.5–0.6 m wide) with 2 partitions and a handle (Fig. 1) was identified at a depth of 8 m near the W shore of an island in Lake Snaigynas (Lazdijai District). Two logboat parts: a stabiliser attached on the side (Fig. 2) and part of a boat body as well as wooden structures: long logs with signs of having been worked, were recorded on the N shore of Lake Bėlys (Švenčionys District). Wooden piles driven into its island's slope (Fig. 4) were recorded at a depth of 1–3 m in the surveyed area around the island (Fig. 3). Sherds of hand-built household pottery, charred stones, and charcoal were also found in this area. It is thought that a lake settlement, dating to the

0 — 5 cm

7 pav. Sėtikio ežero puodas. E. Pranckėnaitės nuotr.

Fig. 7. A pot from Lake Sėtikis.

Early Metal Age based on the ceramics, could have existed on this island (Fig. 5). Several fishing stakes were identified in the N and E parts of Lake Bėlaitis (Švenčionys District). Fishing stake sites were also discovered on the S and W shores of Lake Sėtikis (Švenčionys District), a 17th–18th-century pot with a handle on the N shore (Fig. 7), and the remains of bridge piles at the mouth of the Stream Žeimenėlė on its

NE shore. Sherds of 17th–19th-century household pottery and vessel pieces were found at a depth of 1–2 m in the River Žeimena near Liūlinė (Švenčionys District). Three 18th–20th-century ceramic pots connected with villages founded on the lake's shores were discovered at a depth of 7 m in Lake Baluošas (Ignalina District) near Trainiškis village.